

SZÁMŰZÖTTKÉNT A HORTOBÁGYON KÜZDELMES ÉLETŰT

/Czakó Zsigmondné Váczi Saroltav isszaemlékezése/

Sárika néni nagyon nehezen állt rá a beszélgetésre. Mikor pedig ráállt, a kitelepítés időszakára nem akart emlékezni. Ahogy mondta még az unokák sem nagyon akarják elhinni, hogy a Hortobágyra kitelepített, nincstelenné tett emberek rabszolgaként, reménytelen sorsközösségben dolgoztak 1953 őszéig. Évtizedekig nem is mertek erről egyáltalán beszélni. Megfenyegették őket a szabaduláskor a következő mondattal: „Veletek zsírozzuk meg a földet, ha beszélni mertek!”

Aki egyébként erről a korszakról többet akar tudni, az olvassa el a Száműzöttek a Hortobágyon/Emlékek a borsói kényszermunkatáborból 1952-1953/ című könyvet.

Kezdjük az elején. Sárika néniék 4-en voltak testvérek /2 fiú: Imre, Zsiga és 2 lány: Sári és Anna/. A két fiú testvére már sajnos meghalt, lány testvére Kompolton él. Sári néni 1934-ben született, több mint 8 évtized van mögötte. Gyerekkorára szívesen emlékszik.

- Hogyan emlékszik vissza gyerekkorára?

-Jó volt, mert összetartoztunk, barátkoztunk, játszottunk. Akikre jó szívvel gondolok vissza az Hannus Klári, Szabó Juci, Magyar Klári, Mlinkó Ági. Templomba is együtt jártunk, főleg hétvégén. Akkor még tele volt a templom, a padokban nem fértünk. A mellékoltárnál álltunk, a fiúk jobbra, a lányok balra. Akkoriban a falu papjának volt a legnagyobb tekintélye, mindenki hallgatott rá a faluban. Abban az időben Szabó Elek, majd Szikla Sándor volt szolgálatban. Az osztállyal mindig mentünk például a strázsi kereszthez /Gárdonyi út vége/ búzaszentelésre.

Az iskolában rend és fegyelem volt. Legszigorúbb tanító talán Major Sándor volt, de tanított bennünket Mihályfi Győző, Sike Zoltán és Nagy Rózsika tanítónő is. A fiúk abban az időben is nagyon virgocok voltak, volt, akit mi is csak bakonyi betyárnak becéztünk egymás közt. Játsszani szerettünk, kocáztunk, iskolásat és árkot ugráltunk.

-A szülők megkövetelték, hogy köszönjünk mindenkinek, akivel a faluban találkozunk. Tiszta rendezett porták voltak a településen. A házak előtt lócák álltak, ahová vasárnaponként és esténként kiültek az emberek és beszélgettek. Nekünk gyerekeknek otthon is volt feladatunk, segíteni kellett szüleinknek. A család 40 hold földet művelt és jószágaink /ló, tehén, baromfi/ is voltak.

- A felhőtlen gyermekkor hamar véget ért. Milyen volt átélni a második világháborút?

- A II. világháborúháború is gyerekként ért. 1944 őszén, mikor a faluba bejöttek az oroszok még csak 10 éves voltam. Akkor mi még a Váczi portán a Fő úton laktunk, sajnos ma már üresen és elhanyagoltan áll. Mindenszentek előtt jöttek be az oroszok nagy lövöldözések közepette. Én éppen Zsiga öcsémmel lovasosat játszottam, én voltam a hajtó, öcsém a ló. Szüleim kiabáltak, hogy azonnal menjünk le a pincébe. Már csak Zsiga hiányzott, nem tudott lejönni, mert én kikötöttem a fához, mint a lovat. Édesapámnak kellett érte menni, mert ott veszett volna. Ezt nem felejttem soha, ha eszembe jut, a fájdalom hasít bennem végig. Hetekig a pincében voltunk és folyamatosan imádkoztunk. A szomszédok is a mi pincénkben húzták meg magukat. Csak az idősek jártak fel és hozták azt az ennivalót, amit éppen találtak. Ők hozták a hírt is, hogy merre jár már a front. Akkor merészkedtünk fel, amikor csendesedett a bombázások és a lövések zaja. Felejthetetlen látvány fogadott bennünket: leszakadt vezetékek, elpusztult lovak és más állatok. Sajnos lelőtt emberek tetemeit is láttunk. A mi udvarunkon is meghalt egy katona, akit a front elvonulása után haza vittek a szülei, hogy méltó módon temettessék el. Nagyon nehezen vészeltük át a telet, tavasszal pedig már kezdeni kellett volna a mezőgazdasági munkákat, de se ló, se vetőmag nem volt.

Mindenki a túlélésre rendezkedett be, nem volt könnyű időszak, csak nagyon lassan fordult jobbra a helyzetünk.

-Alig eszméltek fel és már jött is a padlássöpprés és kuláklisztázás időszaka. Milyen emlékek jutnak eszébe e korszakról?

-1950-ben megkezdődtek a kitelepítések. Budapestről hozzánk 4 családot tettek. Ők a falut nem hagyhatták el, de munkát vállalhattak /állami gazdaság, vízügy/

Nagyon nehéz a kitelepítés időszakáról beszélni, mert fájó sebeket tép fel. Olyan trauma volt ez mindenkinek, aki átélte, hogy nem felejt el amíg él. A faluból 49 embert telepítettek ki /30 besenyőtelkit és 19 budapestit/.

A legfiatalabb kitelepített 1 éves volt és volt olyan gyermek, aki ott látta meg a napvilágot.

1952-ben egy júniusi napon is kint dolgoztunk a határban, valamit kapáltunk, estefelé mentünk haza, még otthon is volt munka a ház körül a jószágokkal. Úgy nyolc óra körül a mi kapunkban is megállt egy ponyvás autó. Kiszállt belőle négy ávós, csőre töltött fegyverrel jöttek befelé. A szobában sorba állítottak bennünket és azt mondták, hogy fegyvert rejtegetünk, melyet adjunk elő. Mivel ez nem volt igaz és nem is tudtunk előadni semmit, azt mondták: